ԱՐՄԵՆԻԱ

ԼՐԱԳԻՐ ԱԶԳԱՅԻՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԱՅԼՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Պարսկաստանի համար տարեկան 5 ֆր. և կամ 2 րբլ. ռս. թղթդրմ.
Ուրիշ ամեն տեղի համար ուր այս լրագրի մուտքը արգիլուած չէ, տարեկան բաժնորդագինն է 20 ֆր., վեցամսեայն 10 ֆրանգ և եռամսեայն 5 ֆրանգ։

Բաժնեգիները կանխիկ կը վճարուին և ցնօրէնութիւնն ինք կը վճարէ լրագիրը ղրկելու փոստի ծախքը։

Նամակ և ծրար պէտք է ղրկել հետեւեալ հասցէով. M. PORTOUKALIAN, rédacteur du journal *Arménia*. MARSEILLE (France)

Ը ՏԱՐԻ ԹԻՒ 86

1893 ՕՈՒՆԻՍ 21
ՅՈՒՆԻՍ 9 (Հ. Տ.)

ՔՈՐԵՔՍԱԹՕՔ

Կը հրատարակուի Դ. և Երթ. օրեր

ՊԱՏՄԱԿԱՆՆԵՐ

Խմբագրութիւնը, եթէ հարկ համարի, համառօտելով և կամ մասամբ միայն կը հրատարակէ իրեն ղրկուած գրութիւնները։
Պարտաւոր չէ վերադարձնել չհրատարակուած ձեռագիրները։
Ծանուցումներ կընդունուին հայերէն և ֆրանսերէն լեզուով։
Ծանուցման 1 միջակ գիրը 1 սանդիմ կարժէ. 1 գլխագիրը 2 սանդիմ։

Les annonces en français et en arménien, sont reçues aux bureaux de la Rédaction (Allées de Meilhan, 44.)

ԲԱՑՈՒԱԾ Է ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ "ԱՐՄԷՆԻԱ„ի ԹՕ ՏԱՐԵՇՐՋԱՆԻՆ ՀԱՄԱՐ

(1893 *ՕԳՈՍՏՈՍ* — 94 *ԱՊՐԻԼ*)

Արմենիան կը հրատարակուի առաջիկայ տարեշրջանին մէջ միւնոյն ուղղութեամբ և չաբաթն երկու անգամ, չորեքշաբթի և շաբաթ օրերը։

9րդ ամբողջ շրջանի բաժնորդագինն է՝

Պարսկաստանի համար 5 ֆրանգ (կամ 2 րուբլ ռուսական թղթադրամ)։

Եւրոպայի և այլ տեղերի համար ուր այս լրագրի մուտքն արգիլուած չէ, 20 ֆրանգ։

Ամերիկան բաժնորդագինն է 2 ½ ֆրանգ։ Քանի ամսի համար որ ուզուի, կարելի է բաժնորդ գրուիլ, 1894 ապրիլ ամսէն անկախ չանցնելու պայմանով։

Անոնք որ ամբողջ 9րդ շրջանին (1893 օգոստոս—94 ապրիլ Ն. Տ.) բաժնորդ գրուելով կը վճարեն բաժնորդագինը ամբողջովին կամ մաս առ մաս կանխիկ (մասնական վճարքի վերջին բաժինը դոնէ 1894 յունվարի վերջը մեզ հասած լինելով), կը մասնակցին մի վիճակահանութեան որմէ առաջին անգամ ելած թիւը իր բաժնորդագրութեան սահմանած վրայ ունեցող բաժնորդն կըստանայ 100 ֆրանգ. 2րդ, 3րդ, 4րդ և 5րդ անգամին ելած թիւերն ունեցող բաժնորդները կըստանան 50ական ֆրանգ։ Ուրեմն ամբողջ 9րդ շրջանին համար կանոնաւորապէս իրենց բաժնորդագին վճարած 5 բաժնորդները պարգեւ կըստանան վիճակահանութեամբ։

Կը խնդրուի Արմենիայի հայրենասէր բոլոր ընթերցողներէն որ չկան դէթ մէկ վճարող բաժնորդ ալ իրենք գտնելու։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Վեհ. Կաթողիկոսի ուղեւորութիւնը.— Աշըգեան Պատրիարքի կեղծաւորութիւնը.—Հայեր ի Թիւրքիա.— Հանգանակութիւն Ս. Մխիթարեան վարժարանին համար.— Մի բարեկամական ազդարարութիւն.— Բ. Դուռը եւ օտար մամուլը.— «Արմենիա»ի խմբագրատան գիրքերի վիճակահանութիւն.—Թիւրք կառավարութիւնը եւ Ֆրանսայի վարժարանները.— Պարսկաստան.— Հնդկաստան.— Թիւրքիան։ լուրեր.—Արտասահմանի լուրեր.— Ծանուցումներ.—Բանասիրական (Բագու քաղաքը)։

ՎԵՀ. ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ ՈՒՂԵՒՈՐՈՒԹԻՒՆԸ

Վեհ. Կաթողիկոսի ուղեւորութեան մասին հետեւեալ տեղեկութիւնները հասած են մեզ։

Մայիս 20/1 յունիսին Երուսաղէմի ռուսական հիւպատոսը ներկայացնալով Վեհ. Խրիմեան Հայրիկին, պաշտօնապէս յայտներ է թէ օսմանեան հպատակութենէն արձակուած լինելով, այլ եւս ռուսական հպատակ կը ճանչցուի և թէ պէտք է պատրաստուի որ Թրիէսթի ճանապարհով Վիէննայի վրայէն Ռուսիա երթայ։ Նոյն օր Երուսաղէմի կառավարիչ փաշան ալ ներկայանալով Նորին Վեհափառութեան, նոյնը պաշտօնապէս ծանուցեր և յայտարարեր է թէ հեռագրով հրաման եկած է իրեն որ ամեն դիւրութիւններ ընծայուին Ն. Վեհափառութեան ճանապարհորդութեանը, իր աստիճանի վայելուչ ամեն յարգանքներով հանդերձ։ Հաւանական է որ ուղեւորական պատրաստութիւնները, պատգամաւորներուն գալը սպասելու մի ամիս և թերեւս աւելի տեւեն։

Ինչպէս արդէն գրած ենք, հարիւրապետական հայ գաղթականութիւնները սկսած են այժմ ղրկուիլ Նորին Վեհափառութեան Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին մի չքեղ ընդունելութիւն անելու պատրաստութիւններով։ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին Եւրոպա ուղեւորութիւնը այնչափ հաղիւ պատահող մի բարեպատեհ առիթ է որմէ անշուշտ պիտի փութան օգուտ քաղել Եւրոպաբնակ ամեն հայ գաղթականութիւնները, մանաւանդ պէյնեան, Օուչատի և Աւստրօ-Հունգարիայի զանազան տեղերը գտնուող հայ գաղթականութիւններն որոնք դրեթէ ամեն յարաբերութիւններէ զրկուած վիճակի մը մէջ ինկած էին մինչեւ այժմ և այսօր Ամենայն Հայոց Վեհ. Կաթողիկոս Խրիմեան Հայրիկը, Ս. Լուսաւորչի Աթոռին արժանաւորը յայտնուիլը, իրենց մէջ ունենալու բաղդաւորութիւնը պիտի վայելեն։ Նոյն բաղդաւորութիւն պիտի ունենան նաեւ Եաշի և Ռումանիայի այլ տեղերի հայ գաղթականութիւնները ուրկէ կանցնի Ն. Վեհափառութիւնը։ Իսկ Ռումանիայի այլ քաղաքներէն որոնք ուղեգծին վրայ չեն գտնուիր, ինչպէս և Պուլկարիայէ և այլ տեղերէ անշուշտ պատուիրակութիւններ կերթան դիմաւորել Նորին Վեհափառութեան։

Յուսով ենք որ Թրիէսթի, Վիէննայի և Վենետկի մեր Մխիթարեան Պատուարժան Միաբանութիւնները ալ այս առիթը ձեռքէ չեն փախցներ, իրենց ազգակցական համերաշխութեան հաւատարիմ ընծայելու համար։

Թիֆլիսէն մայիս 25/6 յունիսին կը գրեն մեզ.

Կովկասի հայութեան մէկ մասը որ դեռ եւս կասկածանքով էր վերաբերուած նոյն իսկ դէպի Ն. Վեհափառութեան հաստատութիւնը՝ միանգամայն ցնծութեց երկու շաբաթ առաջ կայսերական գահակալութեան տարեդարձի ծոմերը վեհ. Հայրիկին շուտով երուսաղէմից մեկնելու աւետալուրն առնելով։ Շատերը յոյս ունէին որ գահակալութեան օրը(1) արդէն պաշտօնապէս այդ

(1) Ինչպէս արդէն յայտնի է Արմենիայի ընթերցողներին, Զարին գահակալ-

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ԲԱԳՈՒ ՔԱՂԱՔԸ

(Շար. 85րդ բուհն եւ վերջ)

Սակայն չմոռնանք ակնարկ մը ձգել նաեւ այն համեստ գործօնի վրայ որ այս միլիոնների կազմելուն մէջ գլխաւոր դերը կը կատարէ։ Այնտեղ հորի բերանը, հնոցի դրանը կը կենայ գործաւորը, իր արտաքինը սեւցած իւղոտած, ինք միշտ կեղտի մէջ, փոխոխակի ցուրտին ու տաքին ենթարկուած, նեղութիւնով ու զրկանքով կեանքը կը մաշեցունէ և վերջապէս ինքզինք կոչնչացունէ քաղաքակրթութիւնը առաջ տանելու համար։

Բագուի նաւթի հրաշքները հաղիւ թէ լսուած էին երբ սկսեցին Կովկասի հողի քչութենէն նեղուող կողմերէն և մինչեւ իսկ Պարսկաստանէն աշխատաւոր գունդեր հասնել այստեղ. Սիւնիքի և Շամախու գիւղացիներէ չատերը երկրագործական մեզմ կեանքը թողած, գործարանական տենդոտ և սպառող կեանքին մէջ նետուեցան։ Թէ՛ նաւթահօրերի և թէ՛ գետաններուն մէջ 15,000ի մօտ կ'կարծուին միայն հասարակ աշխատութեամբ զբաղողները, բացի երկաթագործներէ և գործակատարներէ։

Այստեղ հասարակ բանւորի ամսական միջին թոշակը 15 րուբլի է. այդ գումարի կէսը հազիւ թէ կրնայ բաւել իր անհրաժեշտ պէտքերին. մնացած կէսը պէտք է ղրկէ ընտանիքին և ապրուստներին։ Այդչափ քիչ ծախքով յայտնի է որ բանւորը շատ խեղճ կապրի. աշխատութիւնը հասարակ բանւորի համար 12 ժամ է, իսկ արհեստաւորի համար 10 ժամ։ Առաջ բանւորի վիճակը աւելի ողբալի էր երբ շատ քիչ ուշադրութիւն կը տարուէր աշխատութեան կանոնաւորութեանը, մաքրութեանը. այժմ եթէ իրենց վիճակի դառնութիւնը մի քիչ աւելի մեղմացած է, այդ բարեփոխութեան մի պատճառ եղած են նաեւ այն կրթուած երիտասարդներէ շատերը որոնք գործարանների և նաւթահօրերի կառավարչութեան պաշտօններին կոչուած են։ Այդ բանւորների կեանքի ընդհանուր սեւութեան մէջ իրր լուսաւոր մի կէտ կարելի է նաեւ յիշել այն որ կառավարիչներէ մէկ քանիսի նախաձեռնութեամբ նաւթահօրերի վրայ բանող մօտ 300 մշակների համար հասարակաց երկու ամառանոցին ճաշարան բացուած է որոնց մէջ ամսական 4½ րուբլով ամեն մի յաճախորդ բանւոր կրնայ կէսօրին մէկ տեսակ աննշան արար տաք կերակուր ուտել, կշտանալու չափ. նոյնպէս և առաւօտեան և երեկոյեան թէյն ընդունել հացի հետ։ Այդ ճաշարաններ բացուելէ առաջ, մշակը գործարանների չուրջը վխտացող փոքր կեղտոտ խանութներին կը դիմէր ուր աւելի խմիչք կոտային իրեն քան թէ սնունդ և վճարքն ալ տպաւիրկ լինելով, տոկոսներ ալ վճարել կը պարտաւորուէր։ Անշուշտ կարգը պիտի գայ այդ մշակների կրթութեան համար ալ մի քիչ հոգ տանելու. ամեն բարեփոխում մէկէն ձեռք չբերուիր. բաւական է որ մարդկութեան անկեղծ սէրը հաստատուն կամքի միացած, մշտապէս ոգեւորէ կովկասեան նորածիլ գործարանական կեանքի վարիչները։

* * *

Մի քանի խօսք ալ նաւթէն դուրս։

Իրաւ է որ Բագուի յանկարծական մեծութիւնը նաւթէն ծնաւ, բայց այս

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱԳԻՏԱԿԱՆ ՀԱՄԱՌՈՏ ՀԱՆՐԱԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆ

Ս. ՄԱՐԿՈՍՅԱՆ ԵՎ Գ. ԳԱԼԱՖԱՅԱՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԼԵԶՄ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ՏԱՐԲԵՐ ՏԵՍԱԿՆԵՐԻ

Ս. Ր. Հ. 14 կբ. 50 հազ., 8. Ս. Փ. 10 փետր., Հայաստանի Հանրապետության 5 ամ., Գլխ. Բուհերին ընդունելության ժամանակավոր հանձնաժողովի 2 փետր. և 50 հազ., Ճարտարագիտական 2 փետր. և 50 հազ., Հայկական Գյուղատնտեսական 2 փետր. և 50 հազ. և Հայ ՌԷ 2 փետր. և 50 հազ. Մուրհակ 1 մլն. Ձևն 1 կբ. Տարեմուտ 45 կբ. և 50 հազ: Ամենայն հավանականությամբ Ամենայն հայոց Կաթողիկոսական Գահակալական Տեղապահ Գերաշնորհ Տ. Գարեգին Արքեպս. Հովսեփյանի ընտրությունը տեղի կունենա 76րդ ամսում հայտարարված տասնօրյակում:

ՀՈՒՇԱՐՁԱՆ

Ս. Ա. Ա. Ա

«ԱՐՄԷՆԻԱ» Ի ԽՄԲԱԳՐԱՏԱՆ

ԳԻՐՔԵՐԻ ՎԻՃԱԿԱՀԱՆՈՒԹԻՒՆ

ՈՐ ՊԻՏԻ ԿԱՏԱՐՈՒԻ

1893 Նոյեմբեր 21/3 Դեկտեմբերի կիրակի օրը

ԳԻՆ ՏՈՄՍԱԿԻՆ 1 ՖՐԱՆԳ

Տոմսակները Արմենիա լրագրի կնքովը կնքուած և խմբագիր –տնօրէնէն ստորագրուած են։

☞ Վիճակահանութեան ամէն թիւերն ալ կը չահին որովհետեւ 2000 տոմսակ է և 2000 օրինակ ընտիր գիրքեր, տետրակներ, պատկերներ, աշխարհացոյց քարտէզներ (100 ֆրանգնոցէն մինչեւ 15 սանթիմնոց) վիճակահանութեան դրուած են որ պիտի կատարուի 1893 նոյեմբեր 21/3 դեկտեմբերի կիրակի օրը, Մարսէյլ, Արմենիա լրագրի խմբագրատանը մէջ։ Իւրաքանչիւր թուի չահածը կը հրատարակուի նոյն չաբաթի մէջ Արմենիայի միջոցով։ Վիճակահանութեան կատարուելէն յետոյ՝ ամենէն ուշը ՄԻՆՉԵՒ ԵՐԵՔ ԱՄԻՍ, այսինքն մինչեւ 1894 փետրվար 21/5 մարտ, ով որ այս տոմսակ ներկայացուներ կամ ղրկէ Արմենիայի խմբագիր-տնօրէնին, կստանայ ինչ որ վիճակուած է ասոր. կարող է նաեւ խմբագրատան Գրացուցակի գնումէն իրրեւ դրամ հաչուել ինչ որ ելած է իր այս տոմսակի կամ տոմսակներուն և նոյն արժէքի համեմատութեամբ ուրիշ գիրք կամ պատկեր առնել Արմենիայի խմբագրատան մէջ ծախու գտնուածներէն։

Թիւրք կառավարութիւնն և Ֆրանսահ վարժարանները

Մեծ Եպարքոսը մի չրջաբերականով պատուիրեր է օսմանեան պաշտօնատարներուն որ եթէ իրենց զաւակները կրթութեան համար արտասահման ղրկել ուզեն, թող լաւագոյն համարին Ալմանիա կամ Աւստրիա ղրկել քան թէ Ֆրանսա։ Պատճառը գրուած չէ չրջաբերականին մէջ. բայց մտերմապէս հաղորդուած է չատերուն թէ Ֆրանսահ քաղաքներուն և մասնաւորապէս Փարիզի մէջ զլեխ կելնեն երիտասարդ Թիւրքերը և վտանգաւոր գաղափարներով և ապականուած բարքով կը վերադառնան կ. Պոլիս։

Մի այդպիսի չրջաբերականի տարածուիլը՝ Թիւրք կառավարութեան պարզմտութիւնը և Ալմանացիներուն խաբուած լինելը ցոյց կուտայ։ Եւրոպական ո՞ր երկրի մէջ երիտասարդները փորձութիւնների չեն ենթարկուիր եթէ իրենց վրայ հսկող խորհրդատուներ չունենան. երիտասարդութիւնն արդէն փորձութիւնների տարիքն է և ամէն տեղ ալ եթէ մէկը դէշ միջավայրի մէջ ինկած լինի և ջնասկր խորհրդատուների հաղորդակցութեանը մէջ դտնուի, կրնայ ապականուիլ։ Մինչ՞ Ալմանիայի մէջ բոլոր ուսանողները սուրբեր են. մինչ՞ նոյն իսկ Թիւրքիայի մէջ Թիւրք երիտասարդութիւնը բարքերի տեսակէտով ապականութեան ենթարկուած չէ ...։

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆ

Ռուս Պր. Փոլիաքով 99 տարուս համար արտօնութիւն առացած է պարսիկ կառավարութենէն, մի կառուցի չինելու համար Անզալիի, Ռաշտի և Ղազվինի միջեւ որ 125 մղոն է։ Ձանապարհի երկու կողմերի հողերն ալ մշակելու իրաւունք ունեցած է Պր. Փոլիաքով։ Պիտի գործածէ իր ուղած պաշտօնեայներ և պիտի կրնայ նաեւ ծանր տուրք գնել այդ ճանապարհէ անցնող կենդանիներուն, այլերին և ճանապրդներուն վրայ։ Կըսուսցուի որ այս կառուցի չինուելէն յետոյ, ռուս կառավարութիւնը կը վերահաստատէ Կովկասէն Պարսկաստան վաճառքներու անմաքս անցուդարձը (transit) որով Պր. Փոլիաքով մեծ հասոյթ պիտի կրնայ ունենալ այս ճանապարհի վրայ որ կասպից ծովի ափէն կը տանի դէպի Թէհրան։ Եթէ այդ գծի վրայ երկաթուղի չինել առաջարկողներ լինին պարսիկ կառավարութեան, Փոլիաքով անոնց վրայ առաջնութեան իրաւունք պիտի ունենայ. իսկ եթէ ուրիշի յանձնուի այդ գործ, դրամական հատուցում մը պիտի լինի իրեն։ Մանաւոր կարգադրութիւն պիտի լինի էինզելիի նաւահանգստին մէջ ծովը խորունկցնելու և գետին վրայ դէպի Ռաշտ փոքը չոգենաւ բանեցունելու համար։ Պր. Փոլիաքով առաջարկեր է որ պարսիկ կառավարութիւնն իր ծախքով գնէ կառուցն անցնելիք տեղերուն վրայ գտնուած մանաւոր անհատներու հողերը, իսկ ինք Փոլիաքով պարսիկ կառավարութեան վճարէ այդպիսի հողերի համն մէկ կանգունին համար նախապէս որոշուած մի դումար և ոչ թէ ամեն մէկ տեղի համար առանձին դին սակարկուի։ Պարսիկ կառավարութիւնը չէ ընդուներ այդ առաջարկ. բայց կըյուսացուի որ այդ կէսի վրայ ալ համաձայնութիւն դտնուի։ Կառուցն չինութեանը 100,000 անգլիական ոսկի ծախք կերթայ. բայց ոչ թէ անգլիական ոսկի, այլ ռուսական րուբլիները պիտի գործածուին։ Ազդէն Ռուսերն են որ Թէհրանի և իր չրջակայքերի երկաթուղին ու թրամվէյն ալ կը բանեցունեն այժմ թէեւ չինողը Պելճիգացի մի ընկերութիւն էր։ Նոր կառուցն չինութեանը համար չորս ռուս ճարտարագէտներ քննութիւններ կը կատարեն այժմ և բազմաթիւ ռուս բանուորներ եկած են որոնք գծին այլ և այլ կողմերը կաչխատին։

ՔՕԼԷՐԱ

Ալեքսանդրիայէն կը հեռագրեն թէ յունիս 13էն մինչեւ 16 քոլէրային 317 հոգի մեռած են Մէնքալէի մէջ։

Ձիտաէյէն կը հեռագրեն թէ այս տարի Մէնքալէ ուխտի գնացող մահմետականներուն թիւը 66,000ի կը հասնի։ Այդ խառնիճաղանճ բազմութեան մէջ մաքրութիւն պահպանելը բաւական դժար պիտի լինի։

ԹԻՒՐԲԻԱՅԷՆ ԼՈՒԻՐԵՐ

Անգլիական դեսպան Սըր Ռիլար Ֆօրտ մանաւոր ունկնդրութեամբ Սուլթանէն ընդունուելէ յետոյ, յունիս 3/15ին մեկնեցաւ կ. Պոլսէն Լոնտոն երթալու համար։ Իր բացակայութեան միջոցին դեսպանատան գործերը պիտի վարէ առաջին քարտուղար Պր. Նիքօլսըն։

— Մաքսատան վերատեսուչ Հասան Ֆէհմի փաշան Զմիռն ղրկուած է վալիութեան պաշտօնով։

— Օքսֆօրտի համալսարանի ուսուցիչներէն հայագէտ Պր. Մաքս Միւլլերին որ իր ութնոջ հետ կ. Պոլիս կը գտնուի այժմ, Եըլտըզի պալատին մէջ ճաշկերոյթ տրուած և յարգելի մեծարանքներ եղած են։ Սուլթանը Մէճիտիյէի Գ կարգի մի պատուանշան տուեր է իրեն։

— Ամերիկեան դեսպանատան Ա քարտուղար Թրքասէր Պր. Նեւպէրրիին յաջորդը, Պր. Ճօն Ռաւլէս Ռիտէլ, արդէն կ. Պոլիս հասած և իբ պաշտօնի գլուխն անցած է։

ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԻ ԼՈՒԻՐԵՐ

Ալմանիոյ մէջ նոր ընտրութիւնները կատարուեցան Բայէստագի համար։ 396 ընտրութիւններուն արդիւնքը յայտնի է արդէն. ազատցմէ 213ը ընտրուած և 183ը ձեացած են համեմատական քուէարկութեան։ Ընտրուած երեսփոխաններէն 50ը պահպանողական են, 1 հաղագործներու միութենէն, 1 կայսրութեան կուսակցութենէն, 18 ազատական ազգային, 81 կեդրոնական, 24 ընկերվարական, 3 ազատական միութենէն, 13 Բոլոնիացի, 2 հակահրէական, 1 Դանիական, 6 Ալզասցի, 4 Հարաւային Ալմանիոյ ամիսվարականներ և 1 անկախ։ Չինուորական օրինագծին հակառակ եղող կուսակցութիւնը կը հաչուէ թէ ընտրուած երեսփոխաններէն պրեթէ 105ը նպաստաւոր են այդ օրինագծի, իսկ 110ը հակառակ։

— Անգլիական կառավարութիւնն

կազմեն. բա՛ց Հայէն իւր նախահարց հաւատ այսինքն լուսաւորչական կրօնն և ինացեալն ղերջի կը հաւասարի. այսինքն չի՛ք ազգութիւն, կամ լաւ եւս է ասել, չի՛ք մարդկային ցեղի Հայ յորջորջեալ գերդաստանը։ Այս իրողութիւնն մի մանաւոր ապացուցութեան կարօտ չէ. նա որ ուսումնասիրած է Հայ ազգն, մեր այս դիտողութեան ուղղութիւնն կը խոստովանի։ Մեզ համար միայն այն ժամանակն ազգային չի՛քութեան վտանգն կը թեթեւնայ, երբ ազգութիւն բառի բուն նշանակութիւնն կատարեալապէս ըմբռնեցի՛ք, և մեռնք կը հաւատանք որ քանի որ այդ ժամն չէ հնչել, միայն իւր լուսաւորչական կրօնքն ինչ Հայն կը ճանաչուի որպէս մի որոշ մարդկային ցեղաբանութիւն(1)։

Դառնանք, վերջին անգամն, Նոր-Ջուղայու Առաջնորդական խնդրին։ Ի՞նչ ազգասէր, բանիբուն ու գործունեայ վարդապետ պիտի հաճի Ս. Աստնածնայ վարդապետ Առաջնորդական Աթոռի վրայ բազմիլ, երբ միանգամ լուրն տարածուի որ Նոր-Ջուղայեցի՛ք չը կարողացան ՏԵՐ Եսայի եպիսկոպոսի նման մի անձնաւորութեան ազգօգուտ ջանքերն ըստ արժանւոյն գնահատել։

Մենք մեր կողմանէ անշուշտ բնաւ չը պիտի մեր հաւանութիւնն տանք այնպիսի մի Առաջնորդի հեռացման համար մեր հայրենիքէն, որ արդէն մի կարճ ժամանակում փայլուն կերպիւ «The right man in the right place» լինելն ապացուցել է։ Ջենք տարակուսիլ նաեւ որ Ս. Էջմիածնայ Գերակայ կրօնական Ատեանն եւս անպատճառ իր բարձր ատեանն պիտի վաւերացնի իր առաքեալի այս բռնամարտիին ընդդէմ անկարգութեան և խաւարասիրութեան։

Մի Հայ որ իւր ազգութիւնն եւ իւր լուսաւորչական կրօնն կը սիրէ

Բ. ԴՈՒՌԸ ԵՒ ՕՏԱՐ ՄԱՄՈՒԼԸ

Կ. Պոլսէն յունիս 16ին կը հեռագրեն թէ Մեծ Եպարքոս Ձէվատ փաշան Բ. Դուռը կանչելով օտար ներկայացուցիչներուն լրագրական թղթակիցները, իրենց ատեր է թէ Եւրոպայի և մանաւանդ Անգլիոյ լրագիրներուն մէջ Թիւրքիոյ նկատմամբ հրատարակուած վրդովիչ լուրերը սուտ են և թէ ինք պատրաստ է ճանապարհածախքը վճարել այն թղթակիցներուն որոնք յանձն կառնեն երթալ Թիւրքիոյ նահանգները պարսիլ և անձամբ ըստուգել յիշեալ լուրերուն չափազանցութիւնը։ Կը հաւատան թէ ամերիկեան երեք լրագիրներուն թղթակիցներ յանձնառու եղեր են Եպարքոս Ձէվատ փաշայի առաջարկը կատարելու։

Յարակայս չկայ թէ Բ. Դուռէն վճարուած թղթակիցները Բ. Դրան նպաստաւոր պիտի գրեն և ոչ թէ անկախ թղթակիցներու պէս պիտի վարուին։

---

(1) Այս խնդրի մասին մեր մտածումները յայտնի են արդէն Արմենիայի բնթերցողներուն։ Մեր յօդուածագրի վճիռ չատ կարուկ ու խիստ է թէեւ ոչ անհիմ։ ԽՄԲ.

լինքլինք անտարբեր ցոյց կուտայ Եգիպտոսի խոփվին Կ. Պոլիս անելիք ճանապարհորդութեանը մասին։ Այսու ամենայնիւ անգլիական դեսպան Սըր Քլոր Ֆօրտ մի երկար տեսակցութիւն ունենալով Մեծ Եպարքոսին հետ, բացատրութիւններ խնդրած է այս մասին։ Կ. Պոլսի մէջ պատրաստութիւններ կը տեսնեն լաւ ընդունելութիւն անելու համար խոփվ Ապպաս փաշային որ առանձին տեսակցութիւններ և խորհրդակցութիւններ պիտի ունենայ Սուլթանին հետ։ Հաւանօրէն 3 չաբաթի չափ յետոյ Կ. Պոլիս կը դառնայ խոփվը։

—Պուլկարիոյ Ֆէրտինանտ Իշխանը Թիրնովօ դառնած միջոցին, մի յիշատակարան քար կանգնեցուցած է Հիսարի բլուրին վրայ ուր երբեմն կը գտնուէր Պուլկարիոյ նախկին Զարերի պալատը։ Մայիս 18/30ին, ժողովրդի ցանկութեանը համեմատ, մեծ հանդէսով այդտեղ գնացած և հետևեալ արձանագրութիւնն կրող մի նշանաւոր տախտակ իր ձեռքով դրած է յիշատակարան քարին վրայ. «Այն խոտոր փորձութիւններէ յետոյ որ պուլկար ժողովուրդը կրեց հինգ դար, Նախախնամութիւնը գթայ իրեն և վերանորոգեց Պուլկարիոյ տիրող ցեղը (Dynastie régnante) յանձին Նորին Արքայական Բարձրութեան Ֆէրտինանտ Ա-ի և Նորին Արքայական Բարձրութեան Մարիա-Լուիզ Իշխանուհուն։ Այս երջանիկ առթով և ներկայութեամբ Նոցին Արքայական Բարձրութիւններուն և Պ. Պ. Նախարարապետ և ներքին գործերի Նախարար Սթամպուլօֆի, ... (այստեղ նշանակուած են ներկայ գտնուող բոլոր պաշտօնեաներուն անունները) և Թիրնովօ Նահանգի ժողովրդին, Նորին Արքայական Բարձրութիւնը այս յիշատակարան կանգնեց պուլկարական նախկին մայրաքաղաքի Թիրնովոյի մէջ, Պուլկարիոյ նախկին մեծութեան աւերակներուն վրայ, իբրեւ յիշատակ ապագայ սերնդին և իբրեւ նշան երախտագիտութեան առ Աստուած։»

— Միացեալ-Նահանգներուն խորհրդարանը կէս միլիոն տոլարի նպաստ յատկացուցած էր Շիքակոյի արուեստահանդիսի ընկերութեան, պայմանով որ կերակի օրեր փակ մնայ արուեստահանդէսը։ Ընկերութիւնը վերջերս որոշեր էր կառավարութեան վերադարձնել անոր տուած ½ միլիոն տոլարը և կերակի օրեր այցելուներուն համար բաց թողուլ արուեստահանդիսի գոնէ այն մասերը որոնք ոչ թէ կառավարութիւնն ինք պաշտօնապէս, այլ մասնաւորներ ցոյցի դրած են։ Կառավարութիւնը ընկերութեան դէմ դատ բացաւ. Շիքակոյի դատարանին առջեւ որ վճռեց թէ ընկերութիւնը պարտաւորուած է կերակի օրեր փակ պահել արուեստահանդէսը։ Այս կերպով մի մեծ ջնաս պիտի ունենայ արուեստահանդիսի բաժնեէրերի ընկերութիւնը։

ԾԱԽՈՒ ԳԻՐՔԵՐ

Հետեւեալ գիրքերը կարելի է ստանալ Արմենիայի խմբագրատունէն իրենց առջեւ նշանակուած գիներով որոնց մէջ հաշուուած է և ղրկելու փոստի ծախքը։

Գաբրիել եպ. Այվազեան—Աբեւն ու մոլորակները (Լաւագոյն կենցաղագիտական գիտելեաց) ,35 սանթիմ։

Նոյն—Եգիպտոսի հնութիւնները ,35 սանթիմ։

Նոյն—Մեծն Ներսէս Հայրապետ 35 սանթիմ։

Մանկուհի—Այրի վանք կամ Դեպարդայ վանք ,35 սանթիմ։

Վ. Փափազեանց—Պատկերներթիւրքահայերի կեանքից (Հեղինակին 11 հատ ամենաընտիր վէպիկները)· 4 ֆրանք։

ԾԱԽՈՒ ԳԻՐՔ ԵԻ ՊԱՏԿԵՐ

Հ. Բ. Վ. Խաւվէրտեանց. Կրթարան անգլիական լեզուի (Անգլիերէն լեզուն դիւրին և գործնական ոճով սովրեցնող քերականութիւն մ'է հրահանգներով մէկտեղ)։ Ա հատորը կը բաղկանայ 256 երեսէ և Բ հատորը 216 երեսէ. վերջն ալ յաւելուած մը կայ 50 երեսէ բաղկացած որ հայերէն հրահանգներուն անգլիերէն թարգմանութիւնն է։ Երկու հատորը միասին՝ 5 ֆր.։ (1 տոլար ամերիկեան)։

Նշանակք Հայաստանեայց. Մայր Հայաստանի պատկերը՝ Հայոց 4 թագաւորութիւնների նշանակներովը մէկտեղ փայլուն թղթի վրայ և կանաչ, կապոյտ և գեղին գոյներով ներկուած։ 1 ֆրանք։

ԼՈՒՍԻՆԵԱՆ ՍԲԲԱԶԱՆԻ ՊԱՏԿԵՐը

Տաճկական բռնութեան նահատակ եղող խորէն Նարպէյ-Լուսինեան Սըբազանի պատկերը ընտիր թղթի վրայ տպուած կը ծախուի Արմենիայի խմբագրատունը։ Գինն է 65 սանթիմ, փոստի ծախքը խմբագրատունէն վճարուելով։

Ասոնցմէ զատ, Արմենիայի խմբագրատան մէջ ծախու կը գտնուին նաեւ Հ. Ալիշանի, Հ. Ինճիճեանի, Հ. Գարեգին Զարըհանէլեանի, Րաֆֆիի, Մեծրենցի հրատարակուած բոլոր գիրքերն, ինչպէս և ուրիշ օգտակար գիրքեր և քարտէզներ Հայաստանի՝ Հայերէն կամ լատինական տառերով և զանազան գիներով ևլն. ևլն.։

Գրավաճառանոցի մանրամասն ցուցակը որ 90 երեսներէ կը բաղկանայ, ցանկացողներին կը ղրկուի ձրիապէս։

ԺՔ
ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ Մ. ՓՈՐԹՈՒԳԱԼԵԱՆԻ

ՆՄՈՅՇՆԵՐ
Մ. ՓՈՐԹՈՒԳԱԼԵԱՆԻ
ԳՐԱԾ ՕՏԱՆԱՒՈՐՆԵՐԻՆ

Մ. Փորթուգալեանի գրած հայրենասիրական օտանաւորներէ մի քանին ամփոփուած են այս տետրակի մէջ իրեւ նմոյշներ զանազան քաղաքների մէջ և զանազան տպաւորութիւնների տակ իւրաքանչիւրին գրած օտանաւորներին որոնք ժամանակին հրատարակուած չը լինելով կորսուած են այժմ։ Այն մի քանի օտանաւորները որոնք իրրեւ նմոյշ ամփոփուած են այս տետրակի մէջ, ցիր և ցան կը գտնուին Կ. Պոլիս տպագրուած ազգային երգարաններին մէջ՝ որոց վերտին տպագրութիւնն վաղուց արդէն արգիլուած է, և Ասիա և Արմենիա լրագիրներին մէջ։ Նմոյշների մէջ փոքրիկ տեղեկութիւններ տրուած են նաեւ թէ այդ օտանաւորներ ի՛նչ տպաւորութիւնների տակ ներշնչուելով գրուած են։ Գին (10 սանթիմ) 15 սանթիմ։

ԻՄ ՀԱՅՐԱՍՊԱՆ ԸՆԿԵՐԸ.
(Կ. ՊՕԼՍՈՑ ՀԱՑՈՑ ԿԵԱՆՔԷՆ ԱՒՆՈՒԱԾ ՄԻ ԻՐԱԿԱՆ ՎԷՊ)
ԳՐԵՑ Ա. ՊԱԼՂԱՐԻՊ

Այս հետաքրքրաշարժ գրուած կը ներկայացունէ ընտանեկան տխուր պատկերներէ մին ուր կը տեսնուի թէ անբարոյական մի հայր իւր ապականուած վարքուբարքով որչա՛փ չարիքների պատճառ դարձած է և վերջ ի վերջոյ ինք ալ իւր որդու ձեռքով սպաննուած և անհետացած է աշխարհէ։ Գինն 1 ֆրանք, (75 սանթիմ)։

ՀԱՑՈՑ ՀԱՑԲԵՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ
Ա. ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ

ՎԱՐԴԱՊԵՏԱՐԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԶԱՏՈՒԹԵԱՆ

Բ. Տպագրութիւն

«Հայոց Հայրենասիրական Միութեան» հրատարակած այս վարդապետարանի մէջ համառօտ կերպով բացատրուած է թէ իւրաքանչիւր հայրենասէր հայ ի՛նչ փափաքներ պէտք է ունենայ և ի՛նչ պարտքեր ունի կատարելու։

Կը խնդրուի ամեն հայրենասէր հայերէ իրենց շրջանի մէջ տարածել այս տետրակ։ Մէկ անգամէն 50 օրինակ ծախու առնողին կը ղրկուի 5 ֆրանքով Հատին գինն է 15 սանթիմ (Պարսկաստանի Հայերին համար 10 սանթիմ)։

Մ. Փորթուգալեանի հրատարակած գիրքերին վրայ մասնաւոր զեղչ կը լինի Պարսկաստանի Հայերին համար որոնց կը ղրկուի փակագծի մէջ նշանակուած գիներովը։

Հետեւեալ գիրքերն կարելի է ստանալ Արմենիայի խմբագրատունէն, իրենց առջեւ նշանակուած գիներով և փոստի ծախքը խմբագրատունէն վճարուելով։

Արժէքը կանխիկ վճարուած՝ գիրք չղրկուիր։

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ Մ. ՓՈՐԹՈՒԳԱԼԵԱՆ

Ա. ՀԱՑ ԴԻՒՑԱԶՆՈՒՀԻ ՄԸ (Սպառած)։
Բ. ՀԱՑ ԳԻՒՂԱՑԻ »
Գ. ՍԱՂՄՈՍ ԻՍՐԱՑԵԼԻ »
Դ. ԱԶԱՏՈՒԹԻՒՆ ՊՈՒԼՂԱՐԻՈՑ ԵՒ ԿԵՆՍԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ ՊՈՒԼՂԱՐ ԱՊՏԱՏԲԱՊԵՏԱՑ (Պուլղար ազգին իր ազատութիւն ձեռք բերելու համար մեկ դարէ ի վեր արած չանքերի խիստ հետաքրքրաշարժ նկարագրութիւնն է։) (1 ֆր. 10 սնթմ.) 1 ֆր. 50 սթմ.
Ե. ՀԱՑԱՍՏԱՆԻ ԹՇՈՒԱՌՆԵՐը.—(Հայաստանցիների պանդխտութեան տխուր հետեւանքների մէկ փոքրիկ պատկերը կը ներկայացունէ վիպական կերպով։) Գինն (90 սնթմ.) 1 ֆրանք. 20 սնթմ.
Զ. ԳԱՄԱՌ ՔԱՔԻՊԱ — ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԸՆԹԵՐՑԱՐԱՆ յետ այբուբենաց առարտեղ (Մեծանուն հայ բանաստեղծին վերջերս գրած ազատաշունչ ընտիր ոտանաւորներէն 3ը՝ առանձին տետրակով հրատարակուած են)։ 50 հատը 2 ֆր. և 50 սանթիմ, հատը (5 մնթմ.) 10 սանթիմ։
Է. ԼԻՆԶԻ ՕՐԷՆԵՔ ՏԱՃԿԱՀԱՑԱՍՏԱՆՈՒՄ. (Սպառած)
Ը. ԹԻՒՐՔԻԱՅ ՀԱՑԵՐՆ ԵՒ ԻՐԵՆՑ ԴՐԱՑԻՆԵՐ (Թիւրքիոյ Հայերին և իրենց դրացի ազգերի վրայ վիճակագրական և ցեղաբանական ամփոփ և հետաքրքրաշարժ տեղեկութիւններ կը պարունակէ։ Թիւրքահայաստանի մէջ բնակող այլ և այլ ազգերէ բնակիչներուն թուին բազդատական մէկ ցուցակն ալ կցուած է տետրակին վերջը։) Գինն 50 սանթիմ (35 սանթիմ)։
Թ. «ԱՐՄԷՆԻԱ»Ի ՑՈՒՇԱՐԱՐ (Արմենիայի տարեշրջանի թիւերը այժմ բոլորովին սպառած և միեւնոյն ժամանակ չատերի հետաքրքրութեան առարկայ դարձած լինելով, այդ շրջանի մէջ Մ. Փորթուգալեանի գրած առաջնորդող յօդուածներէն գէթ 30ի չափ ամփոփուած են ցուղարարի մէջ որ ութ ծալ դիրքով 124 երեսներէ կը բաղկանայ)։ (1 ֆրանք)։ 1 ֆր. 40 սանթիմ
Ժ. ՎՐԷԺ (Պուլկարիոյ մէջ Թիւրքերի արած բարբարոսութիւններէն մի փոքրիկ պատկեր կը ներկայացունէ և ցոյց կուտայ թէ Պուլկարներն ի՛նչպիսի միջոցների դիմած են իրենց վրէժ լուծելու համար)։ (15 սնթմ) ,20 սնթմ.
ԺԱ. ԹՈՄԱՍ ՐՈՑԱՐԻՕ (Ցունաստանի մէջ Թիւրքերի արած բարբարոսութիւններէն մի փոքրիկ պատկեր կը ներկայացունէ և ցոյց կուտայ թէ Յոյներն ի՛նչպիսի միջոցների դիմած են իրենց վրէժ լուծելու համար), (0,15սանթիմ) ,20 սանթիմ։

ՏՆՕՐԻՆ—ԽՄԲԱԳԻՐ
Մ. ՓՈՐԹՈՒԳԱԼԵԱՆ

Le Gérant : FÉLIX ENFFANTIN.
ՄԱՐՍԷՑԼ
Հայերէն տպարան Մ. Փորթուգալեանի
Marseille. — Imprimerie du Midi, et Papeterie] Allées de Meilhan, 44.